

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Першы прарэктар БДУКМ

_____ Н. У. Карчэўская

«__» _____ 2018 г.

Рэгістрацыйны № ВД-_____/вуч.

**ФУНДАМЕНТАЛЬНЫЯ ПРАБЛЕМЫ ТЭОРЫ
І ГІСТОРЫ КУЛЬТУРЫ**

*Вучэбная праграма
ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасці II ступені вышэйшай адукацыі
1-21 80 13 Культуралогія*

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйнага стандарту ОСВО 1-21 80 13-2012 Культуралогія і вучэбнага плана па спецыяльнасці 1-21 80 13 Культуралогія, рэг. № Д 21-2-02/вуч. ад 29.08.2012 г.

СКЛАДАЛЬНІКІ:

А. І. Смолік, загадчык кафедры культуралогіі ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», доктар культуралогіі, прафесар;

В. М. Сакалова, старшы выкладчык кафедры культуралогіі ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат культуралогіі

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Ю. Г. Балодзіс, дацэнт кафедры менеджменту сацыяльна-культурнай дзейнасці ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат культуралогіі, дацэнт;

А. А. Любая, загадчык кафедры гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі дзяржаўнай установы адукацыі «Рэспубліканскі інстытут вышэйшай школы», кандыдат гістарычных навук, дацэнт

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

кафедрай культуралогіі ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 10 ад 27.02.2018);

прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 4 ад 19.04.2018)

Адказы за рэдакцыю: В. М. Сакалова

Адказы за выпуск: А. І. Смолік

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Культура сучаснай цывілізацыі ўяўляе сабой складанае, шматузроўневае супярэчлівае ўтварэнне, якое ўплывае на ўладкаванне грамадства ў велізарнай геакультурнай прасторы. Культура з'яўляецца духоўным кампанентам, які ахоплівае розныя сферы жыццядзейнасці грамадства, садзейнічае інтэрыарызацыі, агульнай адукаванасці будучых спецыялістаў. У культуры знаходзяць праяўленне прынцыпы дыферэнцаванасці і сістэмнасці грамадскага жыцця, якія падтрымліваюць адзінства, пераемнасць і развіццё грамадства. У сувязі з гэтым асаблівае значэнне набывае сістэматычнае і планамернае вывучэнне магістрантамі вучэбнай дысцыпліны «Фундаментальныя праблемы тэорыі і гісторыі культуры» – адной з базавых дысцыплін другой ступені вышэйшай культуралагічнай адукацыі. Ва ўмовах глабалізацыі вывучэнне сусветнай культуры – пры веданні сваёй, нацыянальнай – набывае асаблівае значэнне. Засваенне тэорыі і гісторыі культуры дазваляе асэнсаваць шматграннасць чалавечага існавання, далучыцца да духоўнага вопыту старэйшых пакаленняў, стварае патэнцыяльныя магчымасці для ўсебаковага развіцця асобы і фарміравання агульнакультурных каштоўнасцей і ідэалаў. Важнейшую рысу культуры – яе пераемнасць – можна рэалізаваць толькі шляхам сістэматызаваўнага, лагічна пабудаванага вывучэння ва ўстанове вышэйшай адукацыі. Самастойна авалодаць скарбамі сусветнай культуры, нягледзячы на ўсе сучасныя тэхналогіі, немагчыма. Сёння ні адна з'ява, што мае дачыненне да гуманітарнай сферы, не можа быць разгледжана па-за культуралагічным кантэкстам, без якога любы дыскурс будзе няпоўным.

Праграма прызначана для асваення магістрантамі, якія абуваюцца па спецыяльнасці «культуралогія», і ўлічвае атрыманых імі веды па гуманітарных дысцыплінах (Гісторыі Беларусі, Эканамічнай тэорыі, Філасофіі, Паліталогіі, Педагагіцы, Асновах ідэалогіі беларускай дзяржавы і інш.), веданне ў цэлым асабліваасцей культурных эпох, пэўных звестак па розных відах мастацтва. Прадугледжана актуалізацыя міжпрадметных сувязей па сацыяльна-гуманітарных дысцыплінах.

Курс арыентаваны на пошук узаемадзеяння і ўзаемаўплыву паміж гуманітарнымі і ўласна культуралагічнымі праблемамі і ўяўляе інтэграваны вынік адукацыі.

Мэты вучэбнай дысцыпліны:

– сістэматызацыя ведаў па фундаментальных праблемах тэорыі і гісторыі культуры, авалоданне метадалогіяй сучасных сацыяльна-гуманітарных даследаванняў;

– развіццё здольнасцей да творчага, крытычнага ўспрымання тэндэнцый, плыняў, феноменаў, сімвалаў, універсалій і канцэптаў сусветнай і нацыянальнай культуры;

– авалоданне тэарэтычнымі, педагагічнымі і прыкладнымі палажэннямі культуралогіі, засваенне мабільнай дыдактычнай мадэлі выкладання культуралогіі.

Рэалізацыя названых мэт патрабуе вырашэння наступных задач:

– вызначэнне агульных прынцыпаў і метадаў для аналізу культуралагічных праблем;

– асэнсаванне асноўных кірункаў культуралагічнай думкі, якія адлюстроўваюць сутнасныя аспекты ўзнікнення і развіцця культуры;

– выяўленне ўсеагульных заканамернасцей функцыянавання культуры, асаблівасцей асноўных культурных тыпаў і ўласцівых ім базісных структур, духоўных дамінант;

– вивучэнне культуралагічных тэкстаў, прыярытэтных крыніц, што адлюстроўваюць галоўныя тэндэнцыі развіцця культуры;

– фарміраванне ведаў пра культурна-гістарычныя стылі, напрамкі, спецыфіку мастацкай сферы культуры.

У выніку засваення вучэбнай дысцыпліны магістрант павінен ведаць:

– ключавыя метадалагічныя пазіцыі, прынцыпы і метады культуралогіі, якія забяспечваюць разуменне культуры як цэласнай інтэгрэтыўнай сістэмы ў непарыўным адзінстве ўніверсальнага і ўнікальнага;

– марфалогію культуры;

– асноўныя заканамернасці культурна-гістарычнага развіцця чалавецтва;

– прынцыпы тыпалогіі і формы ўзаемадзеяння культур;

– праблемы крос-культурных камунікацый у кантэксте глабалізацыйных працэсаў;

– прагностыку культуры, педагагічныя, сацыяльныя, лінгвістычныя, арганізацыйныя і іншыя прыкладныя магчымасці культуралогіі.

У выніку засваення вучэбнай дысцыпліны магістрант павінен *умець*:

– крытычна ўспрымаць разнастайныя з’явы культуры ў іх суаднесенасці з іншымі сферамі сацыяльнай жыццядзейнасці;

– адаптавацца ва ўмовах мультыкультурнай сітуацыі;

– асэнсоўваць значэнне культуры як індикатара стану грамадства;

– ацэньваць стан, тэндэнцыі і перспектывы развіцця сучаснай культуры;

– назапашваць тэарэтычны і эмпірычны матэрыял для выяўлення сутнасці і зместу культурных працэсаў;

– выкарыстоўваць метады культуралагічных даследаванняў;

– прымяняць параўнальны аналіз для выяўлення менталітэту народа ў розныя гістарычныя эпохі; тэндэнцый, базавых сімвалаў сусветнай і нацыянальнай культуры;

– прагназаваць, планаваць і ажыццяўляць навуковую дзейнасць у галіне культуры;

– фармуляваць навуковую гіпотэзу як галоўны метадалагічны інструмент;

– вылучаць культурныя артэфакты і вывучаць іх з семіятычнага, аксіялагічнага і цывілізацыйнага пунктаў гледжання;

– апрацоўваць, аналізаваць і абагульняць навуковую інфармацыю.

У адпаведнасці з адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі ОСВО 1-21 80 13-2012 па спецыяльнасці II ступені вышэйшай адукацыі (магістратура) 1-21 80 13 Культуралогія пасля заканчэння вывучэння вучэбнай дысцыпліны «Фундаментальныя праблемы тэорыі і гісторыі культуры» магістр павінен валодаць наступнымі кампетэнцыямі.

Акадэмічныя:

АК-4. Быць падрыхтаваным да стварэння культурнага, сацыяльнага і педагагічнага праектавання сацыякультурнай дзейнасці.

АК-5. Валодаць навыкамі і ўменнямі пабудовы найбольш эфектыўных мадэлей вучэбна-выхаваўчага працэсу з мэтай самаактуалізацыі і самарэалізацыі суб'ектаў культуры.

Сацыяльна-асобасныя:

САК-3. Быць здольным да супрацоўніцтва і работы ў камандзе.

САК-4. Валодаць камунікатыўнымі здольнасцямі для работы ў міждысцыплінарным і міжнародным асяроддзі.

САК-8. Успрымаць і пераасэнсоўваць каштоўнасці, нормы, артэфакты культуры.

Прафесійныя:

ПК-2. Складаць планы і праграмы даследаванняў па асноўных праблемах сацыядынамікі культуры.

ПК-3. Збіраць, аналізаваць і сістэматызаваць тэарэтычны і эксперыментальны матэрыял.

ПК-4. Распрацоўваць методыку сацыялагічных даследаванняў, апрацоўваць матэрыялы і на іх аснове рабіць навукова абгрунтаваныя высновы.

ПК-5. Рыхтаваць навуковыя артыкулы ў рэцэнзуемыя часопісы, даклады на навуковыя канферэнцыі.

ПК-15. Рацыянальна выкарыстоўваць сучасныя прынцыпы, метады, формы, сродкі і механізмы кіравання сферай культуры.

ПК-17. Прагназаваць, планаваць і ажыццяўляць інавацыйна-метадычную і мастацка-творчую дзейнасць устаноў культуры і мастацтва.

Вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Фундаментальныя праблемы тэорыі і гісторыі культуры» прадугледжана 76 гадзін аўдыторных заняткаў, з якіх 46 – лекцыйныя, 30 – практычныя заняткі. Рэкамендаваная форма кантролю – экзамен.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Уводзіны

Значэнне вучэбнай дысцыпліны «Фундаментальныя праблемы тэорыі і гісторыі культуры» ў працэсе падрыхтоўкі выкладчыкаў і даследчыкаў культуралагічных праблем. Прадмет, змест, мэта і задачы, структура вучэбнага курса. Міжпрадметныя сувязі дадзенай вучэбнай дысцыпліны. Віды вучэбных заняткаў. Крыніцы інфармацыі па праблематыцы вучэбнай дысцыпліны. Формы кантролю.

Сучасная сацыякультурная сітуацыя. Фундаментальныя змены гістарычнай рэчаіснасці. Абвастрэнне праблем планетарнага маштабу. Узрастанне антрапалагічнага націску на біясферу. Феномен манкуртызму як адрыў чалавека ад культурнага космасу. Задача пераасэнсавання каштоўнасных арыенціраў з мэтай гуманізацыі тэхнагеннага грамадства. Праблема развіцця якасна іншай культуры асобы як глабальны імператыў сучаснай цывілізацыі.

Тэма 1. Дысцыплінарны статус культуралогіі як вучэбнай і навуковай дысцыпліны

Культуралогія як экспліцытная форма ведаў аб феноменах культуры. Актуальнасць вывучэння культуралагічных праблем. Месца культуралогіі ў структуры гуманітарных ведаў. Культуралогія як сістэма ведаў аб культуры. Гісторыя ўзнікнення і прычыны фарміравання культуралогіі. Неабходнасць універсальнага падыходу да культуры: адзінства асобаснага, сацыяльнага і глабальнага аспектаў.

Мэты і задачы культуралогіі. Асноўныя функцыі культуралогіі: светапоглядная, гнэсалагічная, аксіялагічная, праксіалагічная, метадалагічная і інш.

Дыверсіфікацыя навук аб культуры. Фундаментальная і прыкладная культуралогія. Значэнне культуралогіі ва ўмовах міжнародных камунікацый, інфармацыйнага грамадства, глабалізацыі.

Тэма 2. Сфера культуры як аб'ект вывучэння і даследавання

Культура як аб'ект вывучэння розных дысцыплін (археалогіі, этнаграфіі, гісторыі, антрапалогіі, сацыялогіі, філасофіі, паліталогіі, рэлігіязнаўства, аксіялогіі і інш.). Анталагічны і гнасеалагічны сэнс культуры. Культурная разнастайнасць і неабходнасць яе даследавання. Заканамернасці і механізмы функцыянавання і развіцця культуры як атрыбута сацыяльнай сістэмы. Раскрыццё ўнутраных сэнсаў артэфактаў культуры, вобразаў, форм і сэнсаў, якія ўтрымліваюцца ў іх, задача навукі аб культуры.

Тэма 3. Метады культуралагічных даследаванняў

Метад як сукупнасць правіл, прыёмаў і аперацый практычнага або тэарэтычнага асваення з'яў і працэсаў культуры.

Рэгламентацыя зместу і паслядоўнасці пазнавальных дзеянняў, аперацый і працэдур даследавання з дапамогай метаду.

Класіфікацыя навуковых метадаў: непасрэдныя і апасродкаваныя; якасныя і колькасныя; апісальныя і тлумачальныя; змястоўныя і фармальныя.

Агульналагічныя метады: аналіз, сінтэз, абстрагаванне, індукцыя, дэдукцыя, аналогія, мадэляванне.

Метады эмпірычнага даследавання: назіранне, апісанне, вымярэнне, параўнанне, аналіз дакументаў, апытанне, эксперымент.

Метады тэарэтычнага даследавання: мысленны эксперымент, ідэалізацыя, фармалізацыя, аксіяматычны метада, гіпатэтыка-дэдуктыўны метада, пераход ад абстрактнага да канкрэтнага, метада адзінства культурна-гістарычнага і лагічнага. Метадалагічны плюралізм сучасных культуралагічных ведаў.

Тэма 4. Кірункі навуковых даследаванняў у галіне культуры

Сістэматызацыя культурных з'яў па сутнасных прыметах. Фенаменалагічнае апісанне культурных аб'ектаў і іх класіфікацыя па знешніх атрыбутыўных прыметах. Эмпірыка-сістэматызатарскія даследаванні культурных феноменаў мінулага.

Даследаванне культуры ментальнасцей, культуры штодзённасці, гістарычнай дынамікі культуры і яе форм.

Праблема дзейнасці і адаптыўна-тэхналагічныя функцыі культуры.

Сацыякультурная мадэрнізацыя і гістарычная дынаміка беларускай культуры.

Культурная палітыка і дзейнасць культурных інстытутаў у Беларусі. Сацыякультурнае прагназаванне, праектаванне і рэгуляванне. Сацыялізацыя і інкультурацыя асобы. Ахова культурнай спадчыны беларусаў.

Аналіз зместу, структуры, дынамікі і тэхналогій функцыянавання сацыякультурнага вопыту ў ракурсе яго генезісу, селекцыі і акумуляцыі, сістэмнай упарадкаванасці, рэгулятыўнай практыкі, зменлівасці, семантычнай выражанасці і практыкі засваення.

Тэма 5. Трансфармацыя культуралагічных ведаў у Антычнасці

Міфалагічныя ўяўленні аб культуры. Дыферэнцыяцыя прыроднага і культурнага ў міфалогіі. Культурныя героі. Прыроднае і звышпрыроднае, хаос і парадак. Міфы аб Праметэі, залатым веку і інш.

Паглыбленне разумення культуры ў Антычнасці. Этымалогія канцэпту «культура». Праблема духоўнага ўдасканалення асобы ў Піфагора. Сутнасць адукацыі ў грамадстве. Культурныя ўстаноўкі сафістаў. Ідэя пайдэі. Культура як культ душы, ведаў аб чалавеку (Сакрат). Выкрыванне ролі пісьмовай культуры ў Платона. Крытыка цывілізацыйных дасягненняў (Дыяген). Цыцэрон аб ролі культурнага развіцця асобы. Культура як культ маральнага выхавання чалавека (Сенека). Даследаванне пытанняў культуры ў Тацыта. Гуманістычнае значэнне антычнай інтэрпрэтацыі культуры.

Тэма 6. Уяўленні аб сутнасці культуры ў Сярэдневякоўі і ў эпоху Адраджэння

Монатэістычная канцэпцыя культуры. Разуменне культуры як культу. Роля экзагетыкі ў фарміраванні культурнай прасторы. Значнасць містычнага вопыту. Разуменне пытанняў культуры ў працах Тэртуліяна, Аўгусціна, Фамы Аквінскага. Крэацыянізм, сімвалізм. Тэалогія культуры.

Уяўленні аб культуры ў эпоху Адраджэння. Крытыка схаластычнай традыцыі (Пятрарка). Паглыбленне поглядаў на культуру ў працах Піка дэла Мірандалы, Мантэня, Эразма Ратэрдамскага і іншых гуманістаў. Феномен акультурвання быцця ў працах Мікалая Кузанскага. Культура як функцыя адраджэння святла. Пытанні аб культуры ў працах Тамаза Кампанелы, Ларэнца Валы.

Тэма 7. Культуралагічныя веды ў Новы час

Культуралагічныя веды ў эпоху Асветы. Сутнасць асноўных ідэй прадстаўнікоў протаасветы. Культура як культ чалавечага розуму. Праблема суадносін традыцый і нацыянальнага мыслення (Р. Дэкарт, Дж. Лок). Ф. Бэкан аб атрыманні дакладных ведаў. Культуралагічныя ідэі Дж. Віко, М. дэ Кандарсэ, А. Цюрго. Роля рэлігіі і навукі ў працах Б. Паскаля. Апазіцыя культуры і прыроды ў філасофіі Ж.-Ж. Русо. Асаблівасці культуралагічных ідэй у тэорыі Вальтэра, Т. Гобса і інш.

Развіццё культуралагічных уяўленняў у індустрыяльным грамадстве. Германія – галоўны цэнтр фарміравання новых культуралагічных ідэй. І. Г. Гердэр аб ролі культуры ў развіцці чалавека. Гуманізм як мэта культуры. Прычына культуратворчасці. «Культура вучоных» і «культура народа». Мова як форма нацыянальнай культуры. В. Гумбальт аб ролі культуры.

Развіццё культуралагічнай праблематыкі ў І. Канта. Культура як найвышэйшая ступень праяўлення свабоды. «Культура ўмення» і «культура выхавання». Сэнс культуры. Культура і цывілізацыя. Інтэрпрэтацыя ролі асноўных форм культуры ў Ф. Шэлінга.

Культуралагічныя ідэі ў працах Г. В. Ф. Гегеля. Галоўная мэта творчасці. Культура як іншабыццё абсалютнай ідэі. Культура і свабода. Рысы ўсеагульнасці ў культуры. Высокая і нізкая, тэарэтычная і практычная культура.

Крытыка культуры індустрыяльнага грамадства ў Ф. Шылера. Праблема гарманічнага развіцця чалавека. Феномен «частковага» чалавека. Ідэя гульні.

Рацыяналістычны падыход да культурнага працэсу (К. Маркс). Базіс і надбудова. Крытыка рэлігіі. Галоўная крыніца развіцця грамадства. Вучэнне аб дзвюх формах культуры.

Развянчанне рацыяналістычнага аптымізму (А. Шапенгаўэр). Сусветная воля як крыніца культуратворчасці. Роля мастацтва і маралі ў гарманізацыі асобы. Сутнасць культуры.

Культуралагічныя ідэі Ф. Ніцшэ. Апаланічны і дыянісійскі пачаткі ў культуры. Праблема крызісу культуры. Крытыка Сакрата.

Феномен духоўнага фарміравання чалавека ў працах С. К'еркегора. Тры ступені развіцця асобы: эстэтычная, этычная і рэлігійная. Сэнс веры.

Даследаванне праблем культуры ў работах рускіх філосафаў XIX – пачатку XX ст. Культуралагічныя ідэі В. Ф. Адоеўскага, П. А. Чаадаева, А. С. Хамякова. М. Я. Данілеўскі аб культурна-гістарычных тыпах. Праблема спецыфікацыі сусветных культур. Тыпы цывілізацый і іх крытэрыі.

Тэма 8. Трактоўка культуралагічных праблем у XX ст.

Разуменне асаблівасцей чалавечага быцця У. Салаўёвым. Сэнс гісторыі. Усход – Запад – Расія ў кантэксце сусветнага развіцця.

Інтэрпрэтацыя сутнасці культуры ў М. Бярдзьева. Культура і цывілізацыя.

Культуралагічныя ідэі П. Сарокіна. Паняцце «энергія культуры».

Культуралагічныя ўяўленні П. Фларэнскага, М. Фёдарова, С. Булгакава, В. Розанава, А. Белага: параўнальны аналіз.

Інтэрпрэтацыя феномена культуры ў тэхнагеннай цывілізацыі. Неаэвалюцыянісцкая канцэпцыя культуры (Л. Уайт, Р. Карнэйра, М. Харыс і інш.).

Тэорыя лакальных цывілізацый (О. Шпенглер, А. Дж. Тойнбі і інш.).

Аксіялагічны падыход да культуры (Г. Рыкерт, В. В. Віндэльбанд, М. Вебер).

Сімвалічная канцэпцыя культуры (Э. Касірэр, Л. Уайт і інш.).

Гульнявая мадэль культуратворчасці (Ё. Хейзінга, Х. Артэга-і-Гасет, Э. Фінк).

Дыялагічная сутнасць культуры (М. Бубер, М. М. Бахцін).

Псіхааналітычная інтэрпрэтацыя культуры. Лібіда як універсальная культуратворчая сіла (З. Фрэйд). Узаемадзеянне ЯНО,

Я і ЗВЫШ-Я. Феномен эдыпавага комплексу. К. Г. Юнг аб ролі архетыпаў. Міф як базавы элемент культуры. Сутнасць культуры. Роля сімвалаў у кантэксте культуратворчасці.

Экзістэнцыяльная культурфіласофія. Культуралагічныя ідэі Ж. П. Сартра, А. Камю, М. Хайдэгера: параўнальны аналіз. Роля тэхнікі і навукі ў кантэксте культуры. Культура як вынік трансцэндавання.

Франкфурцкая школа ў культуралогіі (М. Хоркхаймер, Т. Адорна, Г. Маркузе, Э. Фром, Ю. Хабермас). Крытыка прагрэсісцкай лініі развіцця культуры, «аднамернага грамадства». Праграма гуманізацыі тэхнікі.

Постмадэрнісцкая трактоўка культуралагічных праблем. «Філасофія хаосу». Дэканструктывізм Ж. Дэрыда. Дрэвападобная культура і культура рызома (Ж. Дэлёз, Ф. Гватары). Ж. Бадрыяр аб нарастанні сімулякравасці ў сучаснай культуры.

Структуралісцкая версія культуры. Культуралагічныя ідэі К. Ляві-Строса, М. Фуко, Р. Барта, Ж. Лакана. Роля структур у культуры. Дыялектыка рэальнага, уяўнага і сімвалічнага.

Тэма 9. Актуальныя праблемы тэорыі культуры

Функцыянальнае вызначэнне паняцця культуры і яе асноўныя характарыстыкі. Чалавек як творца культуры. Амбівалентнасць чалавека як галоўная прычына культуратворчасці. Дыялектыка фізічнага і духоўнага, прыроднага і культурнага, бессвядомага і свядомага. Шматграннасць феномена культуратворчасці. Культура як адаптацыя чалавека да прыроды, грамадства і як матэрыялізацыя бязмежных магчымасцей духу. Культура як культ духоўнасці. Сутнасць духоўнасці.

Прырода, культура і цывілізацыя. Эвалюцыя паняцця «прырода». Гістарычныя мадэлі ўзаемаадносін чалавека і прыроды. Культура як другая прырода. Цывілізацыя і прырода. Этымалогія і сэнс паняцця «цывілізацыя». Экалагічныя праблемы: сучасны стан. Біясфера і наасфера. Культура і прырода. Прынцып глыбокай павагі да прыроды. Духоўна-сімвалічны характар культуры і прагматычны характар цывілізацыі. Фактары цывілізацыі: развіццё гарадоў, знешні гандаль, палітычныя сувязі, сродкі камунікацыі і інш.

Тэма 10. Архетыпічная накіраванасць культуры і праблема фарміравання духоўнай прасторы

Культура як сістэма базавых феноменаў. Міф як першая форма гарманізацыі чалавека. Тыпалогія міфа. А. Ф. Лосеў аб сутнасці міфа. Міфалагічнае мысленне: пралагічнае (Л. Ляві-Бруль) ці лагічнае (К. Ляві-Строс). Прастора міфа: сакральная і прафанная (М. Эліядэ). Міф і сучаснасць (Э. Касірэр, Р. Барт, М. Эліядэ і інш.).

Паглыбленне светапогляду і працэс дыферэнцыяцыі грамадскай свядомасці. Нараджэнне сусветных рэлігій. Культура-творчая функцыя рэлігіі. Рэлігійны вобраз свету. Міф і рэлігія. Рэлігія як фактар аб'яднання (Э. Дзюркгейм), сацыяльнай дзейнасці (М. Вебер), псіхалагічнай абароны (З. Фрэйд), каштоўнасных арыентацый асобы (Э. Фром). Рэлігія і мараль. Рэлігія і навука. Рэлігія і эканоміка. «Пратэстанцкая этыка і дух капіталізму» М. Вебера як узор культуралагічнага даследавання рэлігіі. Рэлігія ў кантэксце сучаснага грамадства.

Мастацтва як сфера культуры. Тэорыі паходжання мастацтва (імітацыйная, міметычная, гульнявая, культурна-гістарычная і інш.). Функцыі мастацтва ў культуры. Мастацтва як культ унікальнага, непаўторнага, самабытнага. Гуманістычная прырода мастацтва. Мастацкі тэкст як артэфакт. Мастацтва – асаблівы тып пазнання, стварэння асобы і духоўнай рэчаіснасці. Роля аўтара ў мастацтве. Трансфармацыя ролі аўтара ў культуры постмадэрнізму. Гісторыя культуры як змена стыляў. Спецыфіка сучаснага мастацтва.

Распрацоўка рацыянальнага шляху пазнання свету. Нараджэнне філасофіі. Філасофія як культ рэфлексіі, як сістэма катэгорый. Анталагічны сэнс філасофіі. Сафія як аб'ектыўная якасць разумна ўпарадкаванага свету. Філасофія ў кантэксце пошукаў чалавекам абсалютнай гармоніі. Пазнанне як узвышэнне над неабходнасцю. Навука і тэхніка як феномены культуры. Спецыфіка навуковых ведаў, іх мэта і сэнс. Навука і мастацтва, рэлігія і навука: узаемадзеянне і ўзаемаўплыў. Этас навукі: сацыякультурныя фактары яе развіцця. Т. Кун, П. Феерабэнд аб сучасных праблемах развіцця навукі. «Тэхнэ» (М. Хайдэгер) і тэхніка. Сучаснае разуменне тэхнікі. Сэнс тэх-

нікі – вызваленне ад улады прыроды. Інфармацыйная тэхніка і яе развіццё ў сучасным свеце.

Маральна-этычныя аспекты культуры. Паняцце маралі. Нормы маралі і права. Этас культуры і маральнасць грамадства. Маральныя ўяўленні ў структуры каштоўнасцей асобы. «Залатое правіла маральнасці» як усеагульная каштоўнасць у гісторыі культуры. Універсальныя этычныя катэгорыі ў розных культурах. Мараль ва ўмовах дэмакратыі і таталітарызму. Імкненне да самаактуалізацыі, камунікацыі, творчасці як аснова сучаснай маралі.

Мова як сістэмны носьбіт культуры. Вербальныя і невербальныя мовы. Функцыі мовы ў культуры. Тэорыі паходжання мовы. Мова і менталітэт. Роля мовы ў інтэграцыі і дыферэнцыяцыі соцыуму. Асноўныя формы культуры як знакавыя сістэмы. Культура як вытворчасць значэнняў і сімвалаў. Прырода сімвала і яго функцыі.

Тэма 11. Семіятычны аналіз культуры: асноўныя напрамкі даследавання

Прадмет і аб'ект семіётыкі культуры; праблемнае поле і падыходы. Семіётыка як навука і як метада. Роля семіятычнага метаду ў сучаснай культуралагічнай адукацыі. Семіятычнае разуменне культуры і мэты семіётыкі культуры. Знак як культурны аб'ект у камунікатыўнай прасторы. Дэфініцыя знака. Знак і значэнне. Дзвюхчасткавая мадэль знака (Ф. дэ Сасюр). «Выражэнне» і «змест» як структурныя характарыстыкі знака (Л. Ельмслеў). Трохчасткавая мадэль знака: рэферэнт, рэпрэзентант і інтэрпрэтант (Ч. С. Пірс). Уласцівасці знака. Тыпы знакаў (па Ч. С. Пірсу): іконы, індэксы, сімвалы. Паняцці ўзроўняў сігніфікацыі – «дэнатата» і «канатацыі». Міф як трэці ўзровень азначвання (Р. Барт).

Тэма 12. Каштоўнасая сістэма культуры: тэарэтычнае і гістарычнае вымярэнні

Характарыстыка асноўных катэгорый аксіялогіі культуры як навукі аб каштоўнасцях. Культура як сукупнасць матэрыяльных, духоўных і сацыяльных каштоўнасцей. Паняцце каштоўнасці. Метады аксіялагічных даследаванняў. Каштоўнасці і іх

сутнасць. Функцыі, тыпы і віды каштоўнасцей. Аксіялагічныя асновы свету культуры.

Узаема сувязь каштоўнасцей, норм, ідэалаў і мэт. Залежнасць каштоўнасцей ад патрэбнасцей і інстынктаў. Каштоўнасць – мэта і каштоўнасць – сродак. Каштоўнасць і контркаштоўнасць. Іерархія каштоўнасцей. Рэальныя, дэкларуемыя і сімвалічныя (уяўляемыя) каштоўнасці. Асобныя і сацыяльныя, кардынальныя і субкардынальныя каштоўнасці. Агульначалавечыя каштоўнасці. Абсалютная каштоўнасць – выжыванне грамадства.

Функцыі каштоўнасцей. Мадэляванне каштоўнасцей. Дынаміка каштоўнасцей. Прынцыповае адрозненне каштоўнасцей даіндустрыяльных культур ад індустрыяльных і постіндустрыяльных. Каштоўнасці і культурная дынаміка.

Вытокі каштоўнаснай свядомасці суб'екта культуры і яго культуратворчай дзейнасці. Разуменне каштоўнасці як добра ў эпоху Антычнасці. Каштоўнасць як значнасць (В. Віндэльбанд, Г. Рыкерт, Г. Коген). Апрыёрная, трансцэндэнтальная прырода каштоўнасцей. Праблема залежнасці каштоўнасцей ад пачуццяў (В. Вунт, Ф. Брэнтана). Ідэалістычнае разуменне каштоўнасцей (М. Бярдзьеў, М. Лоскі). Сацыяльная і канвенцыяльная прырода каштоўнасцей (М. Вебер, Э. Дзюркгейм).

Тэма 13. Культура як камунікатыўная сістэма

Камунікатыўны аспект культуры. Канцэпт «Іншы» і дынаміка адносін да Іншага ў культурна-гістарычным працэсе. Функцыі Іншага ў жыцці чалавека і культуры. Паняцці «Я–Ты», «Я–Яно» ў М. Бубера. Канцэпцыя асіметрычнага дыялогу Э. Левінаса. «Я» і «Мы»: асоба ў сістэме сацыякультурных інтэракцый.

Сутнасныя культурныя адрозненні паміж людзьмі. Змест паведамленняў і іх уплыў на ўзаемаадносіны. Двухсэнсоўнасць і невыразнасць камунікацый і шляхі іх пераадолення. Сістэмы камунікацый у розных культурах і шляхі іх засваення.

Аспекты міжкультурнай кампетэнцыі. Элементы міжкультурнай камунікацыі: афектыўныя (эмпатыя і талерантнасць), кагнітыўныя (культурна-спецыфічныя веды, неабходныя для адэкватнага разумення камунікатыўных паводзін прадстаўні-

коў іншай культуры), працэсуальныя (стратэгіі, якія ўжываюцца ў сітуацыях міжкультурных кантактаў і накіраваны на паспяховае праходжанне камунікатыўнага ўзаемадзеяння).

Мэты авалодання міжкультурнай кампетэнцыяй: кіраванне працэсам узаемадзеяння, яго адэкватная інтэрпрэтацыя, набывццё новых культурных ведаў з кантэксту пэўнага міжкультурнага ўзаемадзеяння. Стратэгіі дасягнення міжкультурнай камунікацыі. Асноўныя віды міжкультурнай камунікацыі.

Тэма 14. Структурная дынаміка культуры

Асаблівасці матэрыяльнай і духоўнай культуры. Сутнасць і формы народнай культуры. Нараджэнне прафесійнай культуры. Элітарнасць як фундаментальная рыса сусветнага духоўнага руху. Элітарная і масавая культура. Асноўныя рысы масавай культуры. Праблема стандартызацыі рыначных каштоўнасцей. Рэлігійная і свецкая культура. Маргінальная культура. Гуманістычная, аўтарытарная і таталітарныя дамінанты ў культуры. Культура, субкультура і контркультура ў кантэксце асваення аксіялагічнай прасторы. Асаблівасці субкультуры: байкеры, панкі, хіпі, рэперы, металісты, готы, хакеры, гопнікі, графіці, зіпі, міцькі і інш.

Сусветная структурная дынаміка культуры як працэс паглыблення дыферэнцыяцыі культурных форм, суб'ектывізацыі, плюралізму.

Сацыякультурная дынаміка як змена менталітэту эпох, культурных тыпаў. Прычыны сацыякультурнай дынамікі. Каштоўнасці і дынаміка культуры. Ю. М. Лотман аб характары дынамічных працэсаў у культуры: культура і выбух. Роля інавацый у культуры і іх узаемадзеянне з традыцыямі. Псіхакультурныя фактары прымання ці адмаўлення ад інавацый. Паняцце сацыякультурнага прагрэсу.

Глабалізацыя як феномен культуры. Асноўныя формы глабалізацыі ў гісторыі культуры. Перспектывы сацыякультурнай эвалюцыі.

Тэма 15. Тыпалагічны аналіз культуры

Асновы тыпалагічнай класіфікацыі культуры: геаграфічныя, этнаграфічныя, гістарычныя, аксіялагічныя і інш. Міфалагічная

тыпалагізацыя культуры. Дж. Віко аб перыядах культурна-гістарычнага працэсу. Фармацыйная класіфікацыя культуры (К. Маркс). Мужчынскі і жаночы тыпы культур (М. Бярдзязеў, Г. Зімэль). «Арганічныя» тыпы культуры: апаланічная і дыянісійская (Ф. Ніцшэ), гарачыя і халодныя (К. Ляві-Строс). Канцэпцыя цыклічнага развіцця культуры (П. Сарокін). Семіятычная тыпалогія культур: дапісьмовая, пісьмовая, друкаваная і электронная (М. Маклюэн). Спецыфіка культур (М. Мід). Традыцыяналісцкі і тэхнагенны тыпы культур (В. С. Сцёпін).

Кампаратыўны аналіз заходняй і ўсходняй культур. Характар дынамічных змен у культуры Усходу і Захаду. Інтэграцыя дасягненняў навукі і тэхнікі Захаду з духоўнымі каштоўнасцямі Усходу.

Беларуская культура: сутнасць і праблема тыпалогіі. Асноўныя этапы фарміравання беларускай культуры. Феномены маргінальнасці, транзітывнасці, эклектычнасці ў працэсе развіцця духоўнасці беларусаў. Асаблівасці нацыянальнага духоўнага вопыту. Кірунак развіцця беларускай культуры. Імкненне да Усходу. Імкненне да Захаду. Беларускі і рускі тыпы духоўнасці. Усходнеславянскі свет у XX ст.: трагедыянасць культуры. Беларуская культура ў сучасным цывілізацыйным працэсе.

Тэма 16. Дынаміка культурна-гістарычнага працэсу

Культура першабытнага грамадства і яе адметныя рысы (гармонія з прыродай, пантэізм, сінкрэтызм, дыфузнасць, беспісьмовы характар, безасабовасць і інш.).

Культура старажытных цывілізацый, яе агульныя рысы (традыцыйнасць, сінкрэтызм, цыклічнасць, абагаўленне правіцеля, сістэма дэспатыі, статычнасць і інш.) і адрозненні.

Культура Старажытнага Егіпта: перыядызацыя, своеасаблівыя рысы Старажытнага, Сярэдняга і Новага царстваў. Месапатамія. Культура шумераў, Асірыі, Вавілона.

Сінтэтычнасць індыйскай культуры: сінтэз жанраў (архітэктура, жывапіс, скульптура), сінтэз духоўнага і пачуццёвага. Індуізм як адлюстраванне сінтэтычнага характару культуры. Будызм як рэлігійная, філасофская і этычная сістэма. Сучасны індуізм.

Дзве асновы кітайскай культуры мінулага і сучаснасці: канфуцыянства і даасізм. Паняцце даа ў канфуцыянстве і даасізме. Прынцыпы канфуцыянства: іх рэгулятыўная функцыя. Інь і ян як асновы гармоніі. Прырода як эталон кітайскай культуры.

Антычнасць як тып культуры, яго асноўныя рысы, храналагічныя рамкі, этапы развіцця. Цэласнасць грэка-рымскіх кампанентаў у антычным тыпе культуры і іх адрозненні («культура аўтараў» і «культура аўтарытэтаў»).

Асноўныя рысы культуры Старажытнай Грэцыі (касмалагізм, полісны менталітэт, сацыяцэнтрызм, цялесны характар, вобразнасць і інш.). Перыядызацыя старажытнагрэчаскай культуры.

Перыядызацыя культуры Старажытнага Рыма. Роля этрускай культуры. Уздзеянне грэкаў на культуру Рыма. Нараджэнне хрысціянскага светапогляду.

Тэма 17. Генезіс і эвалюцыя еўрапейскай культуры

Хрысціянства як каштоўнасна-сімвалічная аснова культуры Сярэднявекі, яго роля ў адзінстве Еўропы. Праблема перыядызацыі сярэднявекі культуры. Катэгорыі сярэднявекі культуры. Узаемасувязь рэлігійнай, свецкай і народнай культуры. Горад як цэнтр культуры. Узнікненне школ і ўніверсітэтаў, новых форм трансляцыі ведаў.

Уздым і росквіт рыцарскай культуры. Народная карнавальная культура як «парадыжны дублет» рэлігійнай культуры (М. Бахцін).

Позняе Сярэднявекі. Павышэнне каштоўнасці свецкага жыцця. Індывідуалізацыя веры. Разрыў царквы і дзяржавы. Ідэалы позняга Сярэднявекі і перадумовы Рэнесансу.

Ефрасінія Полацкая і Кірыла Тураўскі, іх уклад у культуру ўсходнеславянскага Сярэднявекі. Беларускія землі ў складзе Вялікага Княства Літоўскага: асобныя рысы беларускай культуры. Роля старажытнабеларускай мовы ў культуры ВКЛ.

Культура Адраджэння і Рэфармацыі. Месца Рэнесансу ў гісторыі еўрапейскай культуры. Рэнесансныя адносіны да Антычнасці і Сярэднявекі. Новае ўспрыманне традыцыйных хрысціянскіх догматаў. Пераадоўванне дуалізму сярэднявекі вобраза свету. Новы погляд на чалавека і яго месца ў свеце.

Антрапацэнтрызм, гуманізм, індывідуалізм і інш. Ідэалы і каштоўнасці рэнесансных гуманістаў, іх адлюстраванне ў жывапісе, літаратуры, архітэктуры.

Асаблівасці Рэнесансу ў славянскіх краінах. Мікола Гусоўскі: уваход беларускай культуры ў рэнесансную еўрапейскую культуру, пашырэнне ведаў аб беларускай прыродзе і ментальнасці ў Еўропе. Творчасць Францыска Скарыны ў кантэксце сінтэзу Усходу і Захаду.

Перадумовы стварэння ідэалогіі Рэфармацыі. Статус каталіцкай царквы. Асноўныя ідэі пратэстантызму. М. Вебер аб сувязі пратэстантызму і капіталізму. Праблема існавання «бесцаркоўнага хрысціянства». Усталяванне асобы новага тыпу. Рысы пратэстанцкай культуры: пурытанства, народны характар, спрашчэнне культу, адказнасць асобы і інш. Сацыякультурнае значэнне Рэфармацыі.

Беларускае Адраджэнне. Самабытная культура Беларусі ў ВКЛ. Свецкая і царкоўная культура. Статуты ВКЛ як помнік прававой і палітычнай культуры. Вольнасці шляхты. Рэнесансныя ідэі ў Беларусі: умовы і фактары ўзнікнення. Каштоўнасці Рэнесансу ў беларускай культуры (Ф. Скарына, М. Гусоўскі). Рэфармацыя ў Беларусі (С. Будны, В. Цяпінскі, М. Радзівіл-Чорны і інш.). Нацыянальная мова і культура ў творчасці беларускіх гуманістаў.

Тэма 18. Еўрапейская культура Новага часу

Перадумовы і крыніцы фарміравання культуры Новага часу. Навуковая рэвалюцыя: новы лад культуры і змена вобраза свету. Культ навукі і тэхнікі. Адметныя рысы еўрапейскай культуры: рацыяналізм, сцыентызм, прыярытэт эмпірыкі, прагматызм і ўтылітарызм, спалучэнне сацыяцэнтрызму і індывідуалізму і інш. Секулярызацыя культуры і быту. Асвета як ідэалогія буржуазіі ў час яе ўзнікнення і развіцця. Дзейнасць французскіх асветнікаў (Д. Дзідро, Вальтэр і інш.). Ідэі Ж.-Ж. Русо як адказ еўропацэнтрызму. Палітычныя інавацыі ў культуры.

Беларуская культура XVII – першай паловы XVIII ст. Развіццё адукацыі і асветы. Сацыякультурныя, палітычныя, канфесіянальныя прычыны такой сітуацыі. Мастацкая культура на беларускіх землях.

Культура XIX ст.: вытокі, своеасаблівасці. Набыццё Еўропай і еўрапейскай культурай цэласнага статусу. Фарміраванне аўтаномнага еўрапейскага індывіда: пазітыўныя і негатыўныя вынікі.

Рамантызм як пратэст супраць механізаванага характару культуры: увага да асабістага ўнутранага свету чалавека. Мастацтва як спроба ўнясення эстэтычнага светапогляду ў прагматычны буржуазны свет. Беларускі рамантызм: зварот да народных крыніц і нацыянальнай гісторыі. Ідэалы рэалізму.

Мадэрнізм – інавацыйна-крэатыўны тып культурнага светабачання. Ідэя зруйнавання дагматычных форм мастацтва дзеля будовы «новага». Авангардныя напрамкі ў культуры (фавізм, дадаізм, футурызм, кубізм, сюррэалізм, экспрэсіянізм і інш.) як адлюстраванне супярэчнасцей быцця Еўропы.

Сацыяльна-дэмакратычная хваля ў культуры Беларусі другой паловы XIX – пачатку XX ст. Культурна-філасофская думка І. Абдзіраловіча. Культуралагічная інтэнцыя ў літаратурнай творчасці Ф. Багушэвіча, Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча.

Тэма 19. Культура XX – пачатку XXI ст.: асноўныя тэндэнцыі і праблемы

XX ст. як самастойны перыяд у еўрапейскай культуры: адметныя рысы. Індустрыяльнае грамадства і яго культура: прагматызм, утылітарызм, масавізацыя. Паняцце таталітарнай культуры. Распад адзінства еўрапейскай культуры: з'яўленне апазіцый «элітарнасць – масавасць», «калектывізм – індывідуалізм», «монастылізм – полістылізм» і інш.

Беларуская культура савецкага перыяду: ад беларусізацыі да ўніфікацыі. Сучасны стан беларускай культуры. Дзяржаўная палітыка ў галіне беларускай мовы і культуры.

Сучасны этап развіцця еўрапейскай культуры: пераход да постіндустрыяльнага грамадства. Феномен постмадэрнізму і яго адметныя ўласцівасці: адмаўленне ад рацыяналізму, веры ў розум, традыцыйных каштоўнасцей, інтэрпрэтатыўнасць, полівалентнасць, энтрапія сэнсаў, дэканструктыўнасць і інш. Пераадольванне супярэчнасцей элітарнай і масавай культуры ў постмадэрнізме.

Станаўленне планетарнай культуры. Прынцып дыялогу культур – шлях да ўніверсальных каштоўнасцей чалавецтва. Роля сродкаў масавай камунікацыі ў гэтым працэсе. Узаемадзеянне культур Усходу і Захаду і пошукі ўзаемаразумення. Спалучэнне агульначалавечага і нацыянальнага ў сусветнай культуры.

Футуралогія аб глабальным мадэляванні розных аспектаў сусветнай культуры.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Назва тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Колькасць гадзін КСР	Форма кантролю ведаў
	лекцыі	семінарскія заняткі		
Уводзіны	1			
Тэма 1. Дысцыплінарны статус культуралогіі як вучэбнай і навуковай дысцыпліны	1		2	ВА
Тэма 2. Сфера культуры як аб'ект вывучэння і даследавання	2	1	1	тэст
Тэма 3. Метады культуралагічных даследаванняў	2	1	3	тэст
Тэма 4. Кірункі навуковых даследаванняў у галіне культуры	2	1	3	ПА
Тэма 5. Трансфармацыя культуралагічных ведаў у Антычнасці	2	1	1	ПА
Тэма 6. Уяўленне аб сутнасці культуры ў Сярэдневякоўі і ў эпоху Адраджэння	2			
Тэма 7. Культуралагічныя веды ў Новы час	2	1		
Тэма 8. Трактоўка культуралагічных праблем у XX ст.	2	1	2	дыскус.
Тэма 9. Актуальныя праблемы тэорыі культуры	2	2		
Тэма 10. Архетыпічная накіраванасць культуры і праблема фарміравання духоўнай прасторы	2	2		
Тэма 11. Семіятычны аналіз культуры: асноўныя напрамкі даследавання	2	2		
Тэма 12. Каштоўнасная сістэма культуры: тэарэтычнае і гістарычнае вымярэнні	2			
Тэма 13. Культура як камунікатыўная сістэма	2	2		

<i>Тэма 14.</i> Структурная дынаміка культуры	2	2		
<i>Тэма 15.</i> Тыпалагічны аналіз культуры	2	2		
<i>Тэма 16.</i> Дынаміка культурна-гістарычнага працэсу	2	2		
<i>Тэма 17.</i> Генезіс і эвалюцыя еўрапейскай культуры	1	1	2	тэст
<i>Тэма 18.</i> Еўрапейская культура Новага часу	1	1	2	ВА
<i>Тэма 19.</i> Культура XX – пачатку XXI ст.: асноўныя тэндэнцыі і праблемы	2	2		
Разам...	36	24	16	

Формы кантролю ведаў магістрантаў

ВА – вуснае апытанне па тэме лекцыі;
тэст – тэставыя заданні па тэме;
ПА – пісьмовае апытанне;
дыскус. – дыскусія па дакладах і паведамленнях.

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. *Абдзіраловіч, І.* Адвечным шляхам: дасьледзіны беларускага сьветагляду / І. Абдзіраловіч. – Мінск : Навука і тэхніка, 1993. – 42, [4] с. – (Згукі мінуўшчыны).
2. *Акопян, К. З.* Массовая культура : учеб. пособие / К. З. Акопян [и др.]. – М. : Альфа-М : Инфра-М, 2004. – 304 с.
3. Антология культурологической мысли / сост.: С. П. Мамонтов, А. С. Мамонтов. – М. : Изд-во РОУ, 1996. – 352 с.
4. *Арутюнов, С. А.* Народы и культуры: развитие и взаимодействие / С. А. Арутюнов. – М. : Наука, 1989. – 247 с.
5. *Барт, Р.* Миф сегодня / Р. Барт // Избранные работы: Семиотика. Поэтика : пер. с фр. / Р. Барт. – М., 1989. – С. 72–130.
6. *Баткин, Л. М.* Итальянское Возрождение: проблемы и люди / Л. М. Баткин. – М. : Рос. гос. гуманит. ун-т, 1995. – 448 с. : ил.
7. *Бахтин, М. М.* Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин. – М. : Искусство, 1979. – 424 с.
8. *Бенедикт, Р.* Психологические типы в культурах Юго-Запада США / Р. Бенедикт // Антология исследований культуры. Интерпретации культуры. – М. ; СПб., 2008. – С. 271–284.
9. *Библер, В. С.* Культура. Диалог культур (Опыт определения) / В. С. Библер // Вопросы философии. – 1989. – № 6. – С. 31–42.
10. *Бонгард-Левин, Г. М.* Древнеиндийская цивилизация / Г. М. Бонгард-Левин. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Наука : Восточная литература, 1993. – 320 с.
11. *Боннар, А.* Греческая цивилизация : в 2 т. : пер. с фр. / А. Боннар. – Ростов н/Д : Феникс, 1994. – Т. 1 : От Илиады до Парфенона. От Антигоны до Сократа. – 448 с.
12. *Буркхардт, Я.* Культура Возрождения в Италии: опыт исследования / Я. Буркхардт. – М. : Юристъ, 1996. – 591 с.
13. *Вебер, М.* Протестантская этика и дух капитализма / М. Вебер // Избранные произведения ; пер. с нем. и общ. ред. Ю. Н. Давыдова. – М., 1990. – С. 44–271.

14. Гуревич, А. Я. Средневековый мир: культура безмолвствующего большинства / А. Я. Гуревич. – М. : Искусство, 1990. – 395 с.

15. Дорошевич, Э. К. Очерк истории эстетической мысли Белоруссии / Э. К. Дорошевич, В. М. Конон. – М. : Искусство, 1972. – 320 с.

16. Зиммель, Г. Конфликт современной культуры : пер. с нем. / Г. Зиммель // Избранные работы. – Киев, 2006. – С. 61–79.

17. Иконникова, С. Н. История культурологических теорий / С. Н. Иконникова. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб. : Питер, 2005. – 474 с.

18. Каган, М. С. Философская теория ценностей / М. С. Каган. – СПб. : Петрополис, 1997. – 205 с.

19. Крук, Я. Сімволіка беларускай народнай культуры / Я. Крук. – Мінск : Беларусь, 2001. – 350 с.

20. Леви-Брюль, Л. Первобытное мышление : пер. с фр. / Л. Леви-Брюль. – М. : Акад. проект, 2015. – 430 с.

21. Лотман, Ю. М. Беседы о русской культуре: Быт и традиции русского дворянства (XVIII – начало XIX века) / Ю. М. Лотман. – СПб. : Искусство-СПБ, 1994. – 414 с.

22. Лотман, Ю. М. Семиосфера. Культура и взрыв. Внутри мыслящих миров : статьи, исследования, заметки / Ю. М. Лотман. – СПб. : Искусство-СПБ, 2010. – 703 с.

23. Мальдзіс, А. Як жылі нашы продкі ў XVIII стагоддзі. Восень пасярод вясны / А. Мальдзіс. – Мінск : Мастац. літ., 2009. – 408 с.

24. Малявин, В. В. Китайская цивилизация / В. В. Малявин. – М. : АСТ : Астрель : Дизайн. Информация. Картография, 2001. – 632 с.

25. Маркарян, Э. С. Теория культуры и современная наука / Э. С. Маркарян. – М.: Мысль, 1983. – 284 с.

26. Ортега-и-Гассет, Х. Восстание масс : пер. с исп. / Х. Ортега-и-Гассет // Избранные труды. – 2-е изд. – М., 2000. – С. 43–163.

27. Садохин, А. П. Межкультурная коммуникация : учеб. пособие / А. П. Садохин. – М. : Альфа-М, 2004. – 287 с.

28. *Сорокин, П. А.* Человек. Цивилизация. Общество / П. А. Сорокин / общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Согомонова ; пер. с англ. С. А. Сидоренко. – М. : Политиздат, 1992. – 543 с.
29. *Смолік, А. І.* Культуралогія: тэорыя культуры : вучэб.-метады. комплекс / А. І. Смолік, Л. К. Кухто, С. Л. Шпарло ; М-ва культуры Рэсп. Беларусь, Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў. – Мінск : БДУКМ, 2017. – 343 с.
30. *Тайлор, Э. Б.* Первобытная культура : пер. с англ. / Э. Б. Тайлор. – М. : Политиздат, 1989. – 576 с.
31. *Тойнби, А. Дж.* Постигание истории : пер. с англ. / А. Дж. Тойнби. – М. : Прогресс, 1991. – 736 с.
32. *Тоффлер, Э.* Третья волна : пер. с англ. / Э. Тоффлер ; науч. ред., предисл. П. С. Гуревича. – М. : АСТ, 2002. – 776 с.
33. *Уайт, Л.* Избранное: наука о культуре / Л. Уайт. – М. : РОССПЭН, 2004. – 960 с. – (Сер. «Культурология. XX век»).
34. *Фейблман, Дж.* Типы культуры / Дж. Фейблман // Антология исследований культуры. Т. 1 : Интерпретации культуры. – 2-е изд. – СПб., 2006. – С. 203–224.
35. *Флиер, А.* Культурология для культурологов : учеб. пособие для магистрантов и аспирантов, докторантов и соискателей, а также преподавателей культурологии / А. Флиер. – М. : Акад. проект, 2000. – 496 с.
36. *Фрейд, З.* Психоаналитические этюды / З. Фрейд. – М. : Попурри, 2015. – 736 с.
37. *Фуко, М.* Слова и вещи: археология гуманитарных наук / М. Фуко. – М. : А-сэд, 1994. – 408 с.
38. *Хайдеггер, М.* Бытие и время / М. Хайдеггер ; пер. с нем. В. В. Биbihина. – Харьков : Фолио, 2003. – 503, [9] с. – (Philosophy).
39. *Хантингтон, С.* Столкновение цивилизаций / С. Хантингтон ; пер. с англ. Т. Велимеева, Ю. Новикова. – М. : АСТ, 2003. – 603, [5] с. – (Philosophy).
40. *Хёйзинга, Й.* Homo Ludens / Й. Хёйзинга. – М. : АСТ, 2004. – 544 с.
41. *Чернявская, Ю. В.* Введение в культурно-философскую антропологию : пособие для студентов Междунар. гуманит. ин-та БГУ специальности D 21 04 01 Культурология / Ю. В. Чернявская. – Минск : Беларус. гос. ун-т, 2003. – 282 с.

42. Юнг, К. Г. Психология бессознательного : пер. с англ. / К. Г. Юнг. – Изд. 2-е. – М. : Когито-центр, 2010. – 352 с.

43. Ясперс, К. Смысл и назначение истории : пер. с нем. / К. Ясперс. – М. : Политиздат, 1991. – 527 с. – (Мыслители XX века).

Дадатковая

1. Белл, Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования : пер. с англ. / Д. Белл. – Изд. 2-е, испр. и доп. – М. : Academia, 2004. – СLXX, 788 с.

2. Бицилли, П. М. Элементы средневековой культуры / П. М. Бицилли. – СПб. : Мифрил, 1995. – 244 с.

3. Макгован, Д. Жизнь и нравы старого Китая / Д. Макгован, И. Коростовец. – Смоленск : Русич, 2003. – 496 с.

4. Ионин, Л. Г. Социология культуры : учеб. пособие для вузов / Л. Г. Ионин ; Гос. ун-т «Высшая школа экономики». – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Изд. дом ГУ ВШЭ, 2004. – 427, [5] с. – (Учебники Высшей школы экономики).

5. Камю, А. Бунтующий человек / А. Камю. – М. : Политиздат, 1990. – 415 с. – (Мыслители XX века).

6. Лосев, А. Ф. Эстетика Возрождения / А. Ф. Лосев. – М. : Мысль, 1982. – 623 с.

7. Мартынов, В. Ф. Культурология. Теория культуры : учеб. пособие / В. Ф. Мартынов. – Минск : АСАР, 2008. – 848 с.

8. Ницше, Ф. Рождение трагедии, или Эллинство и пессимизм / Ф. Ницше. – М. : Акад. проект, 2007. – 176 с.

9. Сартр, Ж. П. Экзистенциализм – это гуманизм / Ж. П. Сартр // Сумерки богов / Ж. П. Сартр. – М., 1989. – С. 319–344.

10. Фромм, Э. Человек для себя / Э. Фромм ; пер. с англ. А. Александровой. – М. : АСТ, 2016. – 320 с. – (Философия – Neoclassic).

11. Элиаде, М. Аспекты мифа : пер. с фр. / М. Элиаде. – М. : Инвест ППП, 1994. – 240 с.

12. Шелер, М. Положение человека в космосе / М. Шелер // Проблема человека в западной философии / сост. и послесл. П. С. Гуревича ; общ. ред. Ю. Н. Попова. – М., 1988. – С. 31–95.

Метады і тэхналогіі навучання

Да эфектыўных педагагічных метадык і тэхналогій, якія садзейнічаюць далучэнню магістрантаў да пошуку і выкарыстання ведаў, набыцця вопыту самастойнага вырашэння праблем сацыякультурнай практыкі, адносяцца:

- тэхналогіі праблемна-модульнага навучання;
- тэхналогіі вучэбна-даследчай дзейнасці;
- праектныя тэхналогіі;
- камунікатыўныя тэхналогіі;
- гульнявыя тэхналогіі;
- метады аналізу канкрэтных сітуацый.

Для кіравання вучэбным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці выкладчыкам рэкамендуецца выкарыстоўваць рэйтынгавыя, крэдытна-модульныя сістэмы ацэнкі вучэбнай і даследчай дзейнасці магістрантаў, варыятыўныя мадэлі кіруемай самастойнай працы, вучэбна-метадычныя комплексы.

У мэтах фарміравання неабходнай сацыяльна-асобаснай і сацыяльна-прафесійнай кампетэнтнасці выпускніка УВА ў практыку правядзення семінарскіх заняткаў мэтазгодна ўкараняць метадыкі актыўнага навучання, дыскусійныя формы.

Для вызначэння вучэбных дасягненняў магістранта магчыма выкарыстоўваць крытэрыяльна арыентаваныя тэсты. Яны ўяўляюць сабой сукупнасць тэставых заданняў закрытай формы з адным альбо некалькімі варыянтамі правільных адказаў; заданняў на ўстанаўленне адпаведнасці паміж элементамі двух варыянтаў з адным альбо некалькімі суадносінамі і роўнай альбо рознай колькасцю элементаў і варыянтаў; заданняў адкрытай формы з фармалізаваным адказам; заданняў на ўстанаўленне правільнай паслядоўнасці.

Для вызначэння адпаведнасці вучэбных дасягненняў магістранта патрабаванням адукацыйнага стандарту таксама магчыма выкарыстоўваць праблемныя, творчыя заданні, якія прадугледжваюць эўрыстычную дзейнасць і нефармалізаваны адказ.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананні самастойнай работы

Пры вивучэнні вучэбнай дысцыпліны ўжываюцца наступныя формы самастойнай работы:

– работа магістрантаў з навуковай і вучэбна-метадычнай літаратурай, з першакрыніцамі, самастойнае вивучэнне асобных пытанняў вучэбнай дысцыпліны, падрыхтоўка да семінарскіх заняткаў і экзамену;

– кантралюемая самастойная работа ў выглядзе выканання індывідуальных заданняў, у тым ліку пісьмовых апытанняў з кансультацыямі выкладчыка;

– падрыхтоўка рэфератаў па індывідуальных тэмах і прадстаўленне дакладаў з прэзентацыямі на семінарскіх занятках.

Выкананая работа павінна адлюстроўваць ступень засваення магістрантам тэарэтычных пытанняў, уменне самастойна мысліць, лагічна разважаць, ставіць пытанні, абагульняць, вызначаць праблемы, рабіць высновы.

Пералік прыкладных форм выканання кантралюемай самастойнай работы магістрантаў

- напісанне рэферата;
- распрацоўка тэставых заданняў па вивучаемых тэмах;
- падрыхтоўка прэзентацыі;
- практычная работа з выкарыстаннем кейс-метаду (метаду сітуацыйнага аналізу).

Вучэбнае выданне

**ФУНДАМЕНТАЛЬНЫЯ ПРАБЛЕМЫ ТЭОРЫ
І ГІСТОРЫІ КУЛЬТУРЫ**

*Вучэбная праграма
ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасці II ступені вышэйшай адукацыі
1-21 80 13 Культуралогія*

Рэдактар В. М. Сакалова
Тэхнічны рэдактар А. У. Гіцкая

Падпісана ў друк 2018. Фармат 60x84 ¹/₁₆.
Папера офісная. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 1,72. Ул.-выд. арк. 1,17. Тыраж экз. Заказ .

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/177 ад 12.02.2014.
ЛП № 02330/456 ад 23.01.2014.
Вул. Рабкораўская, 17, 220007, г. Мінск.